

SONDAJUL ARHEOLOGIC DIN AȘEZAREA DE SECOL VI P. CHR. DE LA SUCEAVA-IȚCANI

DE

MUGUR ANDRONIC

CUVINTE CHEIE: Suceava (Ițcani), Sondaj arheologic, Locuințe, Sec. VI p. Chr., Slavi.

În cursul verilor anilor 1998 și 1999, în cadrul a două stagii studențești de practică arheologică¹, s-au efectuat săpături în cuprinsul unei așezări depistate în teren de către autor cu mai mulți ani în urmă². Aceasta se află dispusă pe terasa înaltă a râului Suceava, din dreptul Fermei nr.2 din cartierul Ițcani. Aici, perieghetic, s-au descoperit fragmente ceramice aparținând culturilor Cucuteni, Sântana de Mureș și epocii bronzului³.

Pornindu-se de la apariția în ruptura terenului a unei secționări naturale a unei locuințe adâncite, care a avut și un cuptor din pietre, s-a procedat la deschiderea unei casete. Așa cum s-a estimat încă de la început, partea conservată încă în malul terasei respective reprezenta circa jumătate din vechea suprafață de locuire.

Stratigrafic, sub solul arabil (circa 20 cm), pământul negru-cenușiu (humusul) se mai găsește pe încă o adâncime de circa 25 cm, după care se trece treptat la lutul galben.

Deși bordeiul (L₁) a fost săpat la adâncimi variind între 140 și 150 cm față de nivelul actual de călcare (circa 100-110 cm față de cel contemporan locuirii), din cauza frecvențelor deranjamente stratigrafice (urme de coridoare de animale, sau poate chiar de la foste rădăcini de vegetație lemnoasă), delimitarea exactă a laturilor conservate ale locuinței s-a putut face de abia în apropierea adâncimii podelei.

Locuința a avut forma apropiată unui pătrat (cele două laturi măsurau circa 3,60 m), fiind orientată aproape pe axa N-E / S-V (pl.I)⁴. Spre colțul de S-E fusese construit un cuptor masiv din bolovani paralelipipedici, dar și din lespezi. Înălțimea sa conservată era de 45 cm. Unele pietre din fosta boltă erau prăbușite pe vatră, care avea o formă dreptunghiulară (60 cm lungime / 55 cm lățime). Vatra era placată cu lespezi, care purtau urme evidente de ardere îndelungată. Cuptorul fusese construit direct pe podea. Lungimea sa maximă fusese de circa 120 cm, iar lățimea de aproximativ 108 cm. La baza construcției sale fuseseră clădite câteva pietre masive, fațetate, o atenție deosebită de clădire a pietrelor observându-se în dreptul gurii sale și în capătul său, terminat în apropierea peretelui prin câteva lespezi puse pe cant.

Intrarea se pare că a fost amenajată pe latura distrusă total, de sud - vest, ferită de curenții direcți de aer rece, mai ales din timpul iernii. Pe podea, săpată în lutul galben, s-au descoperit urme consistente de cărbuni de la bârne, poate chiar de la tălpile construcției, ținând cont că nu s-au delimitat în mod cert gropi de pari, de-a lungul laturilor și la colțuri.

Ca inventar arheologic se remarcă material osteologic (lângă cuptor), o cute masivă de formă conică, cu o fațetare de la folosire (pl. III/8), mai multe fragmente ceramice și o oală borcan miniaturală (pl. II/2).

În pământul de umplură al gropii bordeiului s-a descoperit și un bulgăre de zgură cu un bogat conținut metalic. Analiza de laborator calitativă a pus în evidență predominanța ionilor de fier⁵. În situația existenței aici a unui nivel de locuire anterior, aparținând culturii Sântana de Mureș, nu excludem totuși ca zgura să aparțină secolului IV d. Chr.

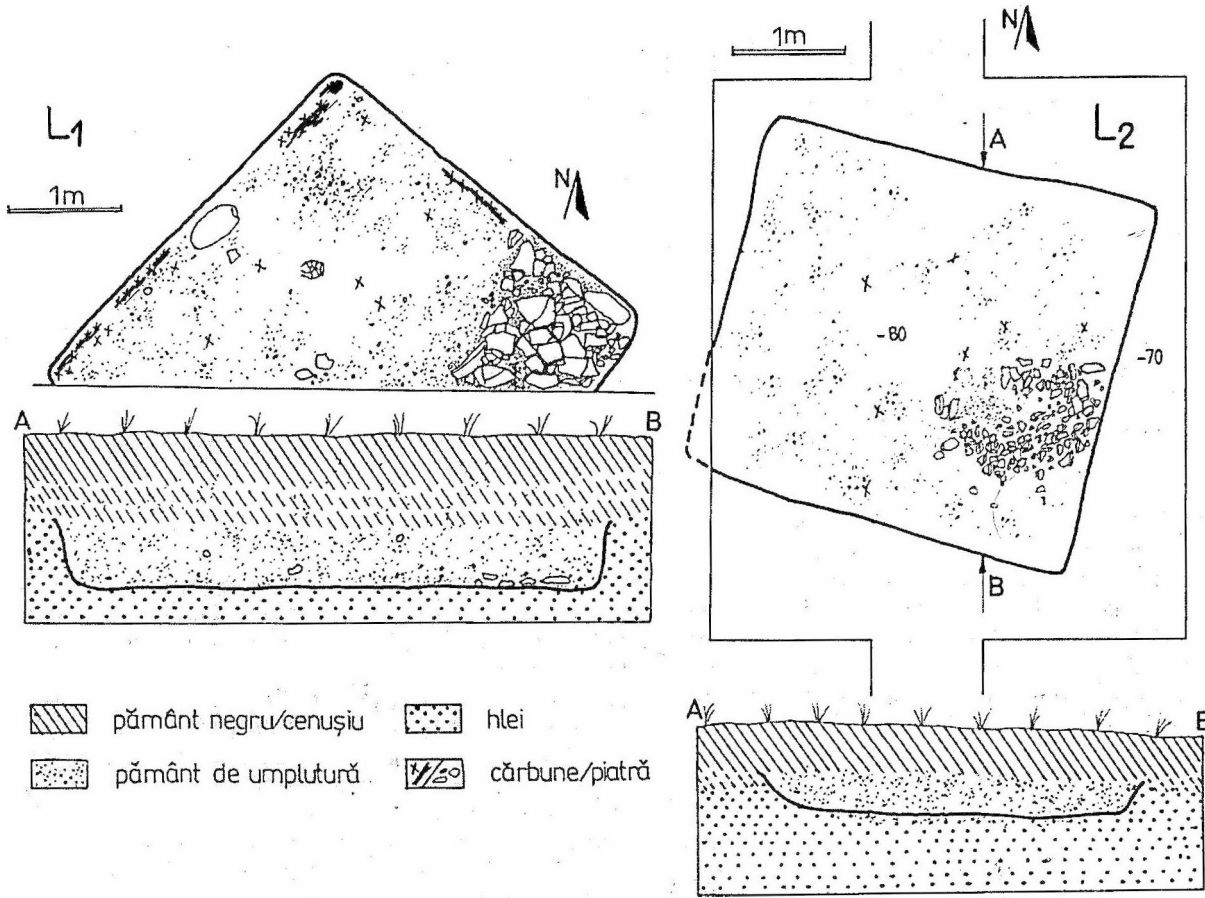
¹ Mulțumim și cu acest prilej, Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, care ne-a pus la dispoziție un număr de studenți pentru această cercetare.

² M. Andronic, P.V. Batariuc, *Contribuții la cunoașterea evoluției habitatului uman în zona limitrofă a orașului Suceava*, în *Suceava*, XVII-XVIII-XIX, p. 11, pct. XVI.

³ Inițial, în cercetarea de suprafață nu a apărut ceramică prefeudală, situația de la Ițcani fiind des întâlnită în multe alte situri.

⁴ Unele date despre această primă locuință s-au publicat deja (M. Andronic, *Complex de locuire din secolele V-VII la nord-est de Carpați*), în *StMatSuceava*, XXIV-XXV, 1997-1998, p. 47-48.

⁵ Analiza efectuată de chimist Viorica Lavric, de la Laboratorul zonal Suceava, căreia îi mulțumim și pe această cale.

Pl. I. Planul și profilul locuințelor de la Ițcani.

Locuința nr.2, de formă rectangulară, a fost amenajată la adâncimea de circa 80 cm față de nivelul actual de călcare, putând fi considerată de tip semiadâncit (pl. I). Laturile variau în jurul lungimilor de 3,20 x 3,60 m. Nu s-au constatat gropi de pari. Orientarea era destul de apropiată de cea de la celălalt complex de locuire, N-NE / S-SV.

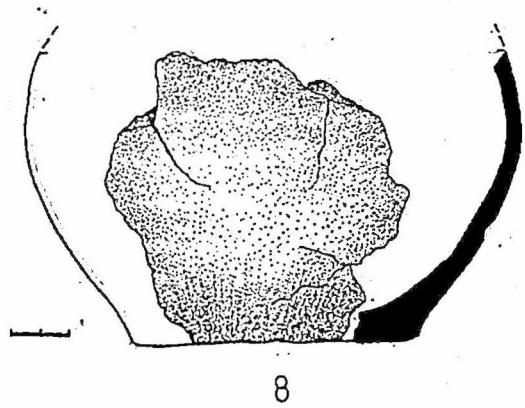
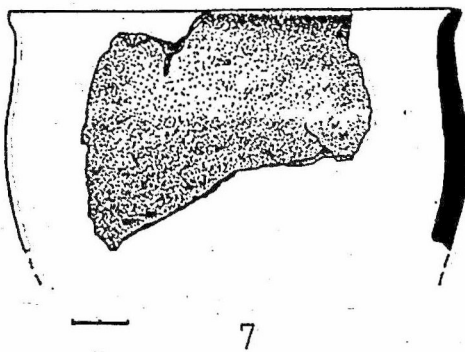
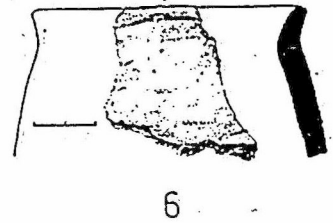
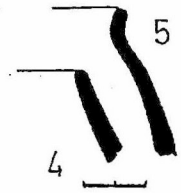
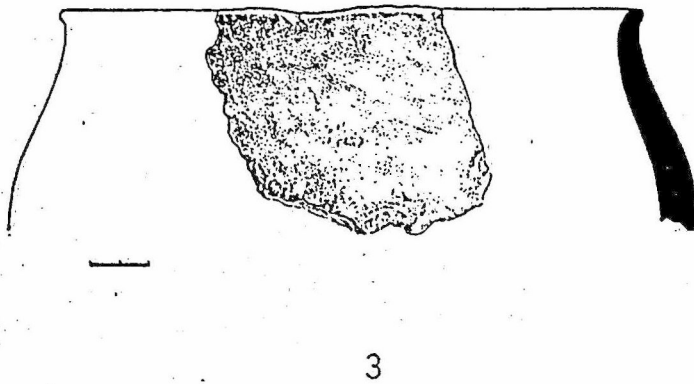
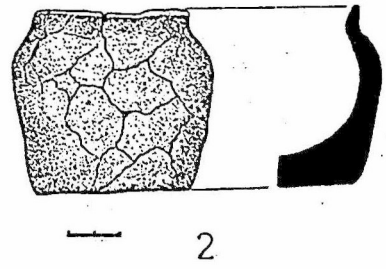
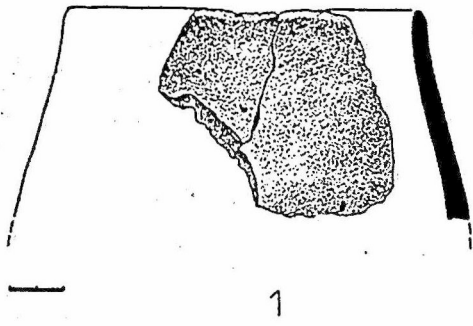
Spre mijlocul laturii de sud, fusese o instalație de foc, poate chiar cuptor de mai mici dimensiuni, după cantitatea mare de pietre împrăștiate sau zăcând aici compact. Deoarece focul nu s-a făcut direct pe podea, nu s-a descoperit pământ ars la roșu sau zgurificat.

Ca inventar, în L₂, au apărut doar fragmente ceramice și de oase de paleofaună. Iată deci că pentru datarea celor două locuințe descoperite până acum ne poate ajuta doar analiza ceramicii. Aceasta a fost realizată în totalitate numai manual, având în componență, ca ingredient, cioburi pisate. Arderea s-a făcut în general la nuanțe cărămizii-gălbui, însă incomplet, miezul celor mai multe fragmente fiind cenușiu-negricios.

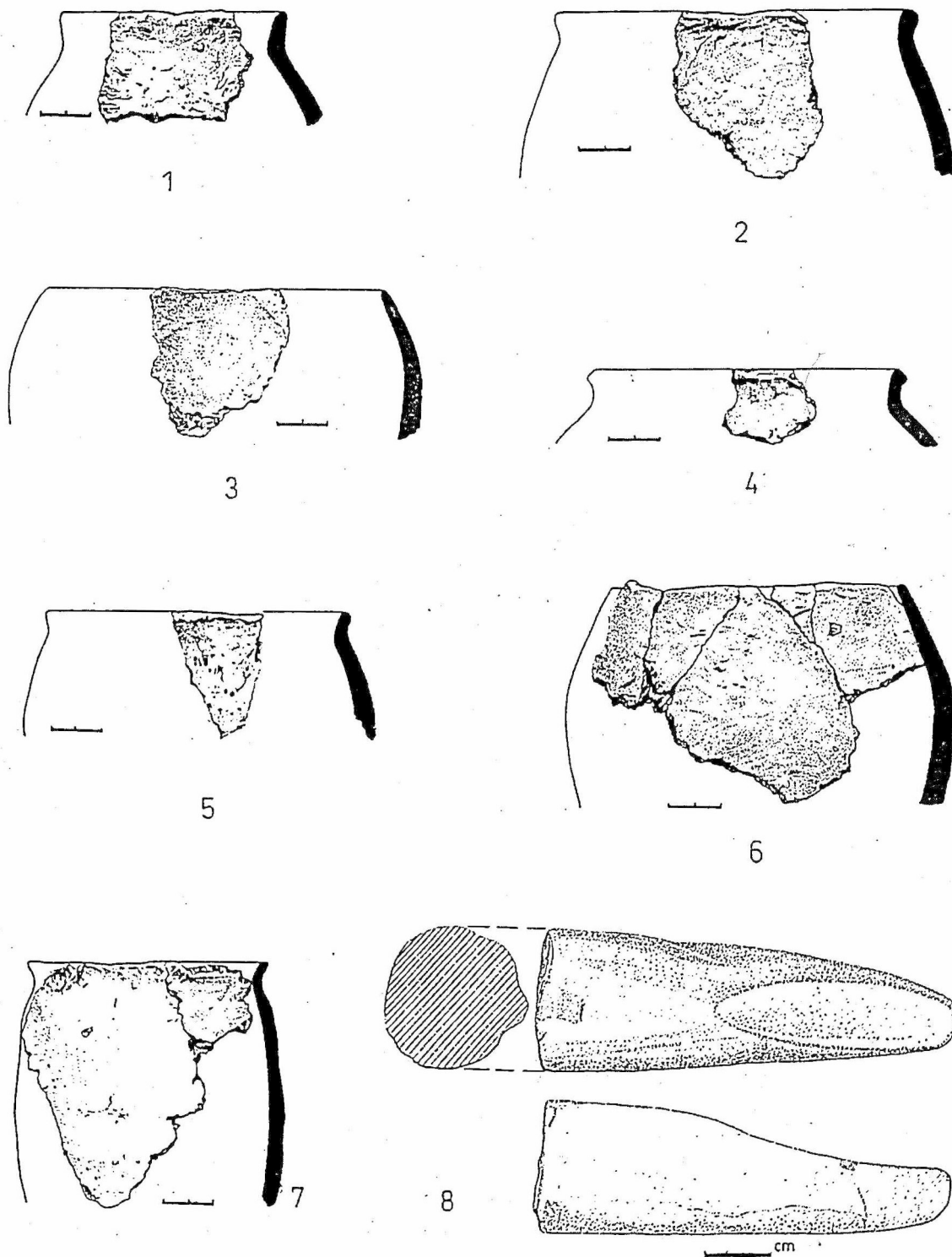
În cadrul materialului ceramic nu a apărut nici un caz de decorare, corpul vaselor fiind neornamentat. Buzele nu prezintă alveolări sau creștături. În registrul de forme lipsește tigaia, vasele fiind doar de tipul oalei, cu foarte rare excepții reprezentate de vase miniaturale, ce au îndeplinit rol de pahare. (pl. II/2).

Vasele se pot împărți în următoarele variante, a doua fiind preponderentă:

- oale oviforme, fără umeri și cu buzele trase mult înăuntru, sau aproape drepte (pl. II/1, 4; III/3, 6);
- oale cu umeri prelinși și buze ușor trase spre exterior. La unele diametrul maxim este mai ridicat spre prima treime a vasului (pl. II/3, 7; III/1, 5), la altele mai coborât, spre mijlocul vasului (pl. II/5-6, pl. III/2, 7);
- vase cu umeri bine evidențiați și buze destul de mult evazate. Aici există un singur exemplar, realizat – de altfel – din punct de vedere tehnologic, într-o manieră superioară, care ar ține, după opinia noastră, mai departe de tradițiile ceramicii Sântana de Mureș (pl. III / 4).

Pl. II. Ceramică modelată cu mâna (1-7) din L₁.

Pl. III. Ceramică modelată cu mâna din L₂ (1-7) și cute (8) din L₁.

Având în vedere datele prezentate aici în privința ceramicii putem data așezarea în a doua jumătate a secolului al VI-lea, poate chiar spre mijlocul acestui veac, când nordul Moldovei a putut cunoaște efectele primelor infiltrații de migratori slavi. Caracterul general al ceramicii, relativ primitiv, de tip Korceac, unde includem și varianta „a” de mai sus de oale oviforme este un argument în acest sens. Așezarea de la Ițcani, plasată în *valea râului Suceava*, se include în seria altor așezări pe aceeași arteră de circulație, unde încă din aceste timpuri s-au stabilit noii veniți. Ne referim la cele de la Măriștea Mică-Dărmănești (la circa 10 km N-V)⁶, Suceava sector Șipot și sector „Parc”⁷ (la circa 4 km S-E), din împrejurimile satului Ipotești⁸ (de lângă municipiul Suceava), și ceva mai departe Ruși-Mănăstioara⁹ sau Udești¹⁰.

Ceea ce rămâne o sarcină pentru viitor este de a cunoaște în ce măsură a avut loc și la Ițcani o eventuală coabitare dintre autohtoni, foști purtători ai culturii Sântana de Mureș tardive (după cât se pare prezenți în acest sit) și slavi.

THE ARCHAEOLOGICAL INQUIRE AT THE 6TH CENTURY A. D. SETTLEMENT FROM SUCEAVA – ÎȚCANI

SUMMARY

After the archaeological research in Suceava (the Ițcani area) two dwellings dating from the second half of the 6th century were discovered. The hand-moulded pottery reflects the presence of the Slavs, migratory in the ancient cultural area of Sântana de Mureș-Cerneahov.

The new discovery enriches the number of dwelling points already known on the Suceava riverside belonging to this period.

FIGURE EXPLANATIONS

Plate I: The blue prints and the profile of the dwellings of Ițcani.

Plate II: Hand-moulded pottery (1-7) from L₁.

Plate III: Hand-moulded pottery from L₂ (1-7) and whetstone (8) from L₁.

⁶ M. Ignat, V. Cozariuc, *O locuință din secolele VI-VII e.n. descoperită la Măriștea Mică (com. Dărmănești, jud. Suceava)*, în *Suceava*, XVII-XVIII-XIX, p. 503-505.

⁷ B. Mitrea, B. Cîmpina, Gh. Diaconu și colab., *Șantierul arheologic Suceava – Cetatea Neamțului (r. Suceava, reg. Suceava)*, în *SCIV*, IV, 1954, 1-2, p. 299; M.D. Matei, M. Nicorescu, *Șantierul arheologic Suceava*, în *MCA*, VIII, 1962, p. 741-742; Dan Gh. Teodor, *Șantierul arheologic Suceava*, în *MCA*, IX, 1970, p. 381-382 și 375-377.

⁸ Dan Gh. Teodor, *Descoperiri arheologice și numismatice de la est de Carpați în secolele V-XI d.H.*, p. 55 – la Bosanci (locul în cauză este în hotarul comunelor Bosanci și Ipotești).

⁹ M. Ignat, *Șantierul arheologic de la Rus-Mănăstioara*, în *StMatSuceava*, III, 1973, p. 227, 250-254.

¹⁰ M. Matei și Al. Rădulescu, *Șantierul arheologic Udești (jud. Suceava)*, în *StMatSuceava*, III, 1973, p. 265-279.